

syn til, og det er, hvad der skete i 1849, idet de Rettigheder og de dermed forbundne Forpligtelser, som Folket fik ved Friheden i 1849, gjøre, at der maa tages et helt andet Udgangspunkt. I 1814 var Tælen den: Alt for Folket, men Intet ved Folket. I 1849 fik vi et andet Løsen: Alt for Folket og ved Folket, og derfor er det, at vi efter min Mening maa tage vort Udgangspunkt. Nu vil jeg strax forvare mig mod, at jeg skulde være, om jeg maa bruge det Ord, radikal, og at jeg vilde have alt det Bestaaende overbord, nei, jeg hører ikke til dem, der sige: bort med Statskolen, og gid den falde med saa stort Nabalder som muligt og jo før jo heller. Jeg hører derimod til dem, der mene, at vi maa have en offentlig Børneskole, at Staten har Lov til at fordrø, at dens Borgere skulle have et vist Lavmaal af Rundskaber, og endvidere, at den offentlige Skole, vi have, skal være underkastet et vist Tilsyn. Det er paa de Grundsetninger — og jeg tror, at det vil indrømmes, at de ere meget konservative — at vi maa bygge videre, nemlig en offentlig Børneskole, en Ret for Staten til at fordrø et vist Lavmaal af Rundskaber for sine Borgere samt et Tilsyn med Skolen fra det Offentliges Side, og det er med disse Grundsetninger for Øie, at jeg ser paa det Lovforslag, der er forelagt. Jeg kan nu imidlertid ikke ret se, at Lovforslaget egentlig tilfredsstiller disse Fordringer. Det første Afsnit i Loven handler om Skoletvang. Efter min Overbevisning maa al Skoletvang bort. Jeg vil derimod hellere bruge et andet Ord og sige: Lad os faae en Undervisningspligt, saa at Staten er berettiget til at fordrø, som jeg nævnde, at Enhver af dens Borgere har et vist Lavmaal af Rundskaber; Staten maa tilbyde alle Forældre, at deres Børn gennem de offentlige Skoler kunne erhverve disse Rundskaber, men naar Børnene faae disse Rundskaber, ser jeg ikke nogen som helst Grund til, at Staten skal holde paa Skoletvangen, tvinge dem til at søge Skole visse bestemte Dage. Der maa være, hvad jeg vil kalde, Undervisningspligt, saa at Staten er berettiget til i det Tidrum, medens Barnet søger Skole, at undersøge, om Barnet har faaet det Lavmaal af Rundskaber, som Staten fordrø, enten man nu vil gaa ud fra det, man gif ud fra i 1873, at det skulde være i 9, 10 eller i 14 Måns Alderen. Jeg kunde ogsaa være med til, om det skulde være, at dele det i 3 Afsnit, saa at det oftere blev undersøgt, og det er jo en Selvfølge, at der mod det Barn, der ikke har de fornødne Rundskaber, maa anvendes Tvang til stadig at søge Skolen. Dernæst er der en anden Ting, og det er Ordningen af hele vort Skolevæsen. Jeg tror, at, naar Folket i Almindelighed ser med mindre velvillige Øine paa vor offentlige Skole eller Statskolen, saa har det sin Grund derved, at Folket staar uden den fjerneste Indflydelse paa Ordningen af hele vort Skolevæsen, at Beboerne, Forældrene ingen Indflydelse have

paa, hvor mange Skoler der skal være i hver Kommune, de have ingen Indflydelse paa, hvor Skolen skal ligge, de have ingen Indflydelse paa den Løn, der bliver tillagt Lærerne, de have ingen Indflydelse paa den Skole- eller Undervisningsplan, der bliver lagt, og de have kun en lille, ja en meget lille Indflydelse paa, hvem der kaldes til Lærer, og det er da efter min Mening ikke forunderligt, at Forældrene, naar de saa at sige staa umyndige lige overfor Skolen, det Sted, hvor de sende deres Børn hen for at faae Undervisning, og naar de ikke have den fjerneste Indflydelse paa Skolens Ordning, da betragte Skolen ikke som et Gode, som en hjælpende Haand, der træder til, men som en Anstalt, der virker noget Ondt. Det undrer mig, at naar man i 1849 kunde give Folket den Frihed, det har, og kunde give det Indflydelse paa den hele Statsstyrelse, man saa er bange for at give det en større Indflydelse paa Skolevæsenet; thi det er dog Noget, der vedrører Folket allermost. Der er jo Intet, der er Forældrene saa kjær som deres Børn, og derfor kan man være vis paa, at Forældrene altid ville tage varsomt og forsigtigt paa Skolen, naar de faae Indflydelse paa den. Jeg kan derfor ikke se, at den hele Ordning af vort Skolevæsen, som dette Lovforslag vil give, paa nogen Maade tilfredsstiller de billige Krav, som Forældrene kunne gjøre med Hensyn til den Indflydelse, de skulle have paa Skolevæsenet, og lige saa lidt kan jeg se, at det tilfredsstiller Kommunernes Fordring paa Selvstyre. Den Indflydelse, Kommunen ifølge Lovforslaget skal have, er i Virkeligheden saa lille, at den saa at sige slet Intet har at betyde. — Der er fremdeles et andet Punkt, hvor Lovforslaget ikke tilfredsstiller, og det er med Hensyn til Lønningsmaaden. Jeg kan her ikke se rettere, end at det Forslag, som fremkom fra Flertallet i Udvalget, der var nedsat i Samlingen 1872—73, afgav et godt og brugbart Grundlag, idet det bestemte, at Lønnen med Undtagelse af Hollig og Lørd og Brændsel blev gjort, om man kan sige det, flydende ved Skolepengene, og jeg skal sige, hvorfor jeg synes om dette Forslag. Jeg holder paa det, fordi det vil unde Frikkolen en lille Plads ved Siden af den offentlige Statskole. Jeg hører ikke til dem, som ønske, at der skal gjøres alt Muligt for at faae Frikkolesagen fremmet. Jeg holder nemlig ikke saa meget af Drivhusplanter som af dem, der voge i den frie Natur, men jeg kan paa den anden Side aldeles ikke billige, at man saa at sige gjør Frikkolen umulig. Jeg veed nok, at man kan vende sig imod mig og sige, at Enhver har Lov til at oprette en Skole og undervise Børn. Det er sandt nok, men der er imidlertid Noget, som hedder Penge. Det kan ikke nytte, at man siger til den Fattige: Det kan Du gjøre, naar han netop mangler de nødvendige Penge til at gjøre det. Naar Staten har den Pligt at sørge for den Fattiges Undervisning, er det efter